

Klimat- och näringslivsdepartementet

Remiss av förslag om koldioxidnormer för tunga fordon (KN2023/02790)

Upphandlingsmyndigheten får härmed yttra sig över EU-kommissionens förslag om skärpning av de gällande koldioxidnormerna för tunga fordonstillverkare till 2030 samt förslag om skärpning av kraven för lastbilar över 16 ton till 2035 och 2040. Förslagen är en del av EU:s skärpta klimatpolitik och kommissionens olika förslag (Fit for 55), som innehåller ett stort antal angränsande förslag till åtgärder. Huvudsyftet med förslagen är att minska koldioxidutsläpp i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/1119 av den 30 juni 2021 om inrättande av en ram för att uppnå klimatneutralitet och om ändring av förordningarna (EG) nr 401/2009 och (EU) 2018/1999 (europeisk klimatlag). Syftet är också att förbättra EU:s energiförsörjningstrygghet, att tillhandahålla transportoperatörer och användare mer energieffektiva fordon samt att stärka EU:s industriella teknologi- och innovationsledarskap.

Upphandlingsmyndigheten yttrar sig utifrån uppdraget att utveckla och stödja den upphandling som genomförs av upphandlande organisationer samt att stödja de leverantörer som deltar i sådan upphandling. Myndighetens uppdrag är att verka för rättssäkra, effektiva och hållbara upphandlingar till nytta för medborgarna och näringslivets utveckling. Myndigheten ska också ge vägledning i statsstödsfrågor till kommuner och regioner. Sedan den 1 januari 2021 är Upphandlingsmyndigheten även statistikmyndighet på upphandlingsområdet.

Upphandlingsmyndigheten välkomnar förslaget om en skärpning av de gällande koldioxidnormerna för tunga fordonstillverkare, vilket är ett viktigt led i att nå uppställda klimatmål. Förslaget innebär också en utökning av kraven till att även omfatta alla lastbilar över 3,5 ton, bussar och släp.

Ert datum:
2023-04-11

Datum:
2023-06-09

Er ref:
KN2023/02790

Diarienummer:
UHM-2023-0065

Enligt Upphandlingsmyndighetens mening kommer förslaget att öka andelen nollutsläppsfordon över åren. Den resterande andelen av tillverkade fordon kommer dock allt jämt vara försedda med förbränningsmotorer. För att ytterligare bidra till försörjningstrygghet föreslår Upphandlingsmyndigheten att det övervägs om samtliga nya tunga fordon borde ha en typgodkännande som medger att de ska kunna föras fram med ett alternativt förnyelsebart bränsle som till exempel etanol, biodiesel eller biogas. Detta skulle bidra till ökad försörjningstrygghet och minskade koldioxidutsläpp inom den Europeiska unionen. Det skulle också innebära att större hänsyn tas till de tunga och långa transporter som finns i Norden, och särskilt till de stora landområden som är glesbefolkade och som har en begränsad infrastruktur och få alternativ till tankning och laddning. Enligt Upphandlingsmyndigheten borde det övervägas om tillverkare skulle kunna få ett incitament att ställa om till fordon med mindre koldioxidutsläpp genom antingen någon form av belöning eller genom någon form av kravställning för att genomföra detta även vad gäller fordon med alternativa förnybara bränslen.

Upphandlingsmyndigheten håller med om att det är viktigt att det tas hänsyn till miljömässig hållbarhet och försörjningstrygghet vid upphandling av de fordon som förordningen omfattar, men noterar att förslaget inte nämner social och miljömässig hållbarhet med risker i långa globala leveranskedjor. Detta trots att det kan finnas sociala risker i värdekedjorna för den teknologi som förordningen omfattar. Ekonomiskt hållbar upphandling innebär en effektiv användning av skattemedel och en ekonomisk tillväxt som inte sker på bekostnad av människor eller miljö. Det är därför viktigt att även kriterier och villkor för social och ekonomisk hållbarhet används vid upphandling av utsläppsfria fordon, när det är möjligt och lämpligt. Detta borde avspeglas även i de här aktuella förslagen.

Enligt artikel 3c.1 i förslaget, som avser en särskild reglering för upphandling av stadsbussar, ska upphandlande organisationer i sådana upphandlingar som omfattas av förordningen använda utvärderingsgrunden bästa förhållandet mellan pris och kvalitet (se bl.a. 19 kap. 1 § andra stycket LOU). Därtill ska hänsyn till hållbarhet och försörjningstrygghet viktas. I enlighet med artikel 3b.3 ska "anbudets bidrag till försörjningstryggheten ges en viktning på mellan 15 % och 40 % av tilldelningskriterierna." Enligt Upphandlingsmyndighetens mening bör upphandlande organisationers handlingsfrihet i upphandlingar inte begränsas på det sätt som nu föreslås. Förslaget utesluter nämligen användningen av utvärderingsgrunderna lägsta pris, kostnad eller upphandling till fast pris, som inte i sig inte exkluderar användandet av kvalitetskrav. Upphandlingsmyndigheten anser i stället att upphandlande organisationer själva, utifrån vad som upphandlas och de närmare omständigheterna i upphandlingen, ska vara fria att även fortsatt välja vilken utvärderingsgrund som ska användas för hållbar upphandling. Att begränsa de upphandlande organisationernas handlingsfrihet i detta avseende kan leda till mindre ändamålsenliga upphandlingar och är därför olämpligt. Dessutom kan det leda till oförutsedda konsekvenser som motverkar det avsedda syftet. Att ta hänsyn till hållbarhet och försörjningstrygghet genom andra verktyg än vid utvärderingen av anbud kan många gånger vara mer ändamålsenligt för att säkerställa det resultat man

Ert datum:
2023-04-11

Datum:
2023-06-09

Er ref:
KN2023/02790

Diarienummer:
UHM-2023-0065

önskar uppnå. Detta kan göras genom till exempel kvalificeringskrav, obligatoriska krav på kontraktsföremålet och särskilda kontraktsvillkor. Upphandlingsmyndigheten anser således att denna del av EU-kommissionens förslag är olämpligt och avstyrker det därför.

Generaldirektör Inger Ek har beslutat i detta ärende. Hållbarhetsspecialisten Heini-Marja Suvilehto har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också verksjurist Lena Forsmark, Joakim Thornéus och enhetschef Sofia Tullberg deltagit.

Inger Ek

Heini-Marja Suvilehto